بسم الله الرحمن الرحیم

د افغانستان د قوانينو مجموعه

۱

د افغانستان اساسي قانون

رسمي جريده ګڼه (۸۱۸)

۱۳۸۲ هــ. ش کال دسلواغې دمياشتې (۸)

د افغانستان د قوانینو مجموعه ـ ۱

نوم: د افغانستان اساسي قانون

ناشر: د افغانستان د اسلامي جمهوریت د عدلیې وزارت

ترتیب کوونکي: دخپرونو ریاست

د خپریدونیټه: ۱۳۸۸

شمیره: ۸۰۰۰

چاپ: لومړی

قیمت: ۱۵۰افغانی

طرح او دیزاین: جواد سامی و امان الله صداقت

د مطبعي نوم: احمد

د خپرونو ریاست داړیکي شمیره: ۰۷۰۰۰۸۸۱۲۸

ویب سایت پاڼې: www.moj.gov.af

ټول دخپریدو حقوق د عدلیې وزارت لپاره محفوظ دی.

فهرست

ناشر سريزه:...۷
سريزه: ۱۳
لومړی فصل: دولت ۱٦
دوه يم فصل: داتباعو اساسي حقوق او وجايب....................... ۲٦
دريیم فصل: جمهور رئيس....................................... ۴۸
څلورم فصل: حکومت ٦۱
پنځم فصل: ملي شوري... ٦۷
شپږم فصل: لويه جرګه ۸۸
اووم فصل: قضاء ۹۱
اتم فصل: اداره ۱۰۴
نهم فصل: اضطراري حالت ۱۰۸
لسم فصل: تعديل..۱۱۱
يوولسم فصل: متفرقه حکمونه ۱۱۳
دولسم فصل: انتقالی حکمونه....................................۱۱٦

مقدمه

براساس اصل تفکیک قوا، قانون محور اصلی پیدایش قوای سه گانه و تقسیم وظایف و صلاحیتها و تنظیم روابط فیمابین آنها می باشد زیرا قوهٔ مقننه به وضع و تصویب قانون می پردازد و قضائیه آن را تفسیر و مجریه آن را اجرا می نماید. از سوی دیگر قانون مبنای تعیین و تبیین حقوق، وجایب و آزادی های عمومی مردم و عامل مهم تأمین نظم، امنیت، عدالت و انصاف و جلوگیری از تجاوز، اجحاف و فساد است. قانون گام اول برای ایجاد هر نوع تغییر و تحول مثبت و بنیادین و اصلاحات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه می باشد.

اما بدون شک نشر قانون و آگاهی نهادهای دولتی و غیر دولتی و عامهٔ مردم از احکام آن، نقش اساسی و مؤثر در

درک و فهم عمیق تـر و تطبیـق بهتـر و کامـل تـر آن دارد.
کشور ما با ایـن کـه در عرصـۀ قانونگـذاری، سـابقۀ ممتـد و طولانی داشته و در سال های اخیر موفقیـت هـای بیـشتر و پیـشرفت هـای چـشمگیرتری نیـز کـسب نمـوده اسـت امـا متأسفانه دربارۀ تنظیم و دسته بندی، چـاپ و نـشر، شـرح و تفسیر، آموزش های تخصصی و آگاهی های عمومی در مورد قوانین، هنوز هم با چالشها و خلأهای زیادی مواجه هستیم.
وزارت عدلیه در کنار سایر فعالیت های خود در مورد قوانین، رسالت خود می داند کـه در عرصـۀ تنظـیم قـوانین نافـذه و چاپ و نشر آنها از هیچ کوشـشی دریـغ نورزیـده و هـر نـوع اقدام لازم و مقتضی را به عمل آورد و به امید رسیدن به این مأمول، اکنـون سلـسلۀ جدیـدی را بنـام "مجموعـه قـوانین افغانـستان" بـا شـیوۀ تنظـیم موضـوعی در سـاحات مـدنی،

جزائی، اجراآت عـدلی و قـضائی، تجـارتی، مـالی و گمرکـی، بـانکی، علمـی و فرهنگـی، صـحت و محـیط زیـست، کـار و خدمات ملکی، معادن و منابع طبیعی و... در اختیار نهادهای دولتـی، مراکـز آکادمیـک، قـضات، حقوقـدانان، اسـاتید، پژوهشگران، نویسندگان و عامهٔ مردم قرار می دهد.
من وظیفهٔ خود می دانم که از همکاران عزیز و پرتلاش خود در ریاستهای تقنـین، نـشرات و امـور مـالی و اداری و همـهٔ کسانی که در انجام و فرجـام ایـن پـروژه سـهم داشـته انـد، صمیمانه ابراز سپاس و امتنان نمایم.

قانونپوه سرور دانش

وزیر عدلیه

سال ۱۳۸۸

د افغانستان

د اساسي قانون د توشېح په باب د افغانستان

د انتقالي اسلامي دولت د رئيس فرمان

گڼه: (۱۰۳)

نېټه : ۱۳۸۲/۱۱/٦

د لوی خدای په نامه او د افغانستان د نجيبو خلکو د نيکمرغۍ په هيله، نوی اساسي قانون چې د ۱۳۸۲ هجري لمريز کـــــال د لیندۍ له ۲۲ څخه د مرغومې تر ۱۴ نېټې پورې په کابل ښار کې د جوړې شوې لويې جرگې لخوا په ۱۲ فصلونو ۱٦۲ مادو کې د رأيو په اتفاق تصويب شو، توشېح او انفاذيې اعلاموم.

د متعال خدای له دربار څخه هیله کوم تر څو دغه اساسي قانون د اسلام د مبین دین د حکمونو په رعایت سره دملي یـــووالي د ټینګښت ، د دموکراسۍ د هدفونو د تحقق د مـــدني ټـــولنې د جوړولو ، د ټولـــیزې اقتصادي ، اجتماعي ، سیاسي او فرهنګي سوکـــالۍ ، د دولت او دهېواد د خلکو د لارې ډیـــوه شـــي ، سوله ، برابري او ورورولي د افغانستان د ملت تـــرمنځ تـــأمین کړي.

و من الله توفیق

حامد کرزی

د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت رئیس

٦/ سلواغه/ ١٣٨٢ هجري شمسي

د کابل ښار

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء و المرسلین محمد ﷺ و علی آله و اصحابه اجمعین.

سریزه

موږ د افغانستان خلکو :

■ د لوی خدای ﷻ پرسپېڅلي ذات په ټينګ ايمان، د حق تعالی په مشيت پر توکل او د اسلام په سپېڅلي دين پر اعتقاد؛

■ د تيرو بې عدالتيو او ناخوالو په درک او زموږ پر هېواد راغليو بې شميره مصيبتونو ته په پاملرنه؛

■ د افغانستان د ټولو خلکو د سربښندنو، تاريخي مبارزو، جهاد او بر حق مقاومت د ستايلو او دوطن د آزادۍ د لارې د شهيدانو لوړ مقام ته په ارزښت ورکولو؛

■ په دې درک سره چې واحد او یو موټی افغانستان ددې خاورې په ټولو قومونو او خلکو اړه لري؛

■ د ملګرو ملتو د منشور په رعایت او د بشر دحقوقو نړیوالې اعلامیې ته په درناوي؛

■ د ملي وحدت د ټینګښت او د هېواد داستقلال، ملي حاکمیت او ځمکنۍ بشپړتیا د ساتنې په منظور؛

■ د خلکو پر اراده او د موکراسۍ ولاړ نظام د تأسیس لپاره؛

■ له ظلم، استبداد، تبعیض او تاوتریخوالي پاکې، پرقانونیت، اجتماعي عدالت، د انساني حقوقو او کرامت پر خوندي تابه ولاړې مدني ټولنې د جوړولو او دخلکو د اساسي حقوقو او آزادیو د تأمین په منظور؛

■ د هېواد د سیاسي، اجتماعي، اقتصادي او دفاعي بنسټونو د پیاوړي کولو لپاره،

- ددې خاورې ټولو او سيدونکيو ته د يو هوسا ژوندانه او د ژوند د سالم چاپيريال د تأمين په منظور؛
- او بالاخره په نړيواله کورنۍ کې د افغانستان لپاره د وړ ځای د تثبيت په منظور؛

د هېواد تاريخي، فرهنګي او ټولنيزو واقعيتونو او د زمان له غوښتنو سره سم مو دغه اساسي قانون د خپلو استازيو له لارې د يو زرو درې سوه دوه اتيايم لمريز هجري کـــال د مرغومي د مياشتې په څوارلسمه نېټه د کابل په ښار کې تصويب کړ.

لومړی فصل
دولت

لومړۍ ماده
افغانستان، خپلواک، واحد، او نه بېلېدونکی اسلامي جمهوري دولت دی.

دوه یمه ماده
د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت دین، د اسلام سپېڅلی دین دی.
د نورو ادیانو پیروان د خپل دین په پیروۍ او د خپلو دیني مراسمو په اجراء کې د قانون د حکمونو په حدودوکې آزاد دي.

درېیمه ماده
په افغانستان کې هېڅ قانون نشي کولای چې د اسلام دسپېڅلي دین د معتقداتو او احکامو مخالف وي.

شلورمه ماده

په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري چې په مستقیم ډول یې په خپله یایې د خپلو استازیو له لارې عملي کوي.

د افغانستان ملت عبارت دی له هغو ټولو افرادو څخه چې د افغانستان تابعیت ولري.

د افغانستان ملت له پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوچ، پشه یي، نورستاني، ایماق، عرب، قرغیز، قزلباش، گوجر، براهوي او نورو قومونو څخه جوړ دی.

د افغان کلمه د افغانستان د ملت پر هر فرد اطلاق کیږي.

د ملت هیڅ یو فرد د افغانستان له تابعیت څخه نه محرومیږي.

په تابعیت او پناه ورکولو پورې مربوطې چارې د قانون له لیارې تنظیمیږي.

پنځمه ماده

ددې اساسي قانون او نورو قوانينو د حکمونو تطبيق، له استقلال، ملي واکمنۍ او ځمکني بشپړتيا څخه دفاع او د هېواد د امنيت او دفاعي قابليت تأمين، د دولت له اساسي وظايفو څخه دي.

شپږمه ماده

دولت، د انساني کرامت د ساتلو، بشري حقوقو د ملاتړ، د دموکراسۍ د تحقق، ملي وحدت د تأمين، د ټولو قومونو او قبايلو ترمنځ د برابرۍ او د هېواد په ټولو سيمو کې د متوازنې پراختيا او ټولنيز عدالت پر بنسټ ديوې هوسا او پرمختللې ټولنې په جوړولو مکلف دی.

اوومه ماده

دولت د ملګرو ملتونو د منشور، د بين الدول معاهدو، د نړيوالو ميثاقونو چې افغانستان له هغو سره تړاو لري او د بشري حقوقو د نړيوالې اعلاميې رعايت کوي.

دولت د هر راز تروريستي اعمالو، د مخدره موادو د کرلو او قاچاق او د مسکراتو د توليد او استعمال مخنيوی کوي.

اتمه ماده

دولت د هېواد خارجي سياست دخپلواکۍ، ملي ګټو او ځمکنۍ بشپړتيا په ساتلو، نه مداخلې ښه ګاونډيتوب ، متقابل احترام او د حقوقو د برابرۍ پر بنسټ تنظيموي .

نهمه ماده

کانونه او نورې تر ځمکې لاندې زيرمې او لرغونې آثار د دولت ملکيت دي.

د دولت د ملکیتونو ساتنه او اداره او له طبیعي زیرمو او نورو عامه ملکیتونو څخه د سمي استفادې ډول د قانون له لیارې تنظیمېږي.

لسمه ماده

دولت ، خصوصي پانګې اچونې او خصوصي تشبثات د بازار د اقتصاد د نظام پربنسټ دقانون له حکمونو سره سم هڅوي ، ملاتړېې کوي او مصؤنیت یې تضمینوي.

یوولسمه ماده

په کورنۍ او بهرنۍ سوداګرۍ پورې تړلې چارې، د هېواد له اقتصادي غوښتنو او دخلکو له ګټو سره سمې د قانون له لیارې تنظیمېږي.

دولسمه ماده

د افغانستان بانک، د دولت مرکزي او مستقل بانک دی.

د پیسو نشرول، د هېواد د پولي سیاست طرح او تطبیق، د قانون له حکمونو سره سم د مرکزي بانک صلاحیت دی.
مرکزي بانک د پیسو د چاپ په برخه کې د ولسي جرگې له اقتصادي کمېسیون سره مشوره کوي.
ددې بانک تشکیل او د کار ډول د قانون له لیارې تنظیمېږي.

دیارلسمه ماده

دولت د صنایعو د پراختیا، د تولید د ودې او د خلکو د ژوند د سطحې د لوړتیا او د کسبگرو د فــعالیتونو د ملاتړ لپاره اغیزمن پروگرامونه طرح او تطبیقوي.

څوار لسمه ماده

دولت دکرنې او مالدارۍ دپراختیا، د بزگرانو او مالدارانو د اقتصادي ټولنیزو او د ژوند د شرایطو د ښه کولو او د کوچیانو د

میشتولو او د دوی د ژوند د سمون لپاره د دولت د مالي توان په حدودوکې اغېزمن پروګرامونه طرح او تطبیقوي.
دولت مستحقو اتباعو ته د استوګنځای د برابرولو په منظور او دعامه ملکیتونو د وېش لپاره، د قانون له حکمونو سره سم او د مالي امکاناتو په حدودو کې لازم تدبیرونه نیسي.

پنځلسمه ماده

دولت مکلف دی چې د ځنګلونو او د چاپیریـــال د خوندي کولواو ښه والي لپاره لازم تدبیرونه ونیسي.

شپاړسمه ماده

د پښتو، دري، ازبکي، ترکمني، بلوڅي، پشه یي، نورستاني، پاميري او په هېواد کې د نورو مروجو ژبو له جملې څخه پښتو او دري د دولت رسمي ژبې دي.

په هغو سيمو کې چې د خلکو اکثريت له ازبکي، ترکمني، بلوڅي، پشه يي، نورستاني او يا پاميري ژبو څخه پر يوې خبرې کوي له پښتو او دري سربېره هغه ژبه درېيمه رسمي ژبه ده، د تطبيق ډول يې د قانون له لیارې تنظیمېږي.
دولت د افغانستان د ټولو ژبود پیاوړتيا او پراختيا لپاره اغيزمن پروګرامونه طرح او تطبيقوي.
په هېواد کې د مطبوعاتو، راډيو او تلويزيون خپرونې د هېواد پر ټولو مروجو ژبو آزادې دي.
په هېواد کې موجود ملي، علمي او اداري مصطلحات ساتل کيږي.

اوه لسمه ماده

دولت په بيلابيلو سطحو کې د معارف د ودې او د ديني زده‌کړو د پراختيا، د جوماتونو، مدرسو او ديني مرکزونو د وضعې د ښه والي او تنظيم لپاره لازم تدبيرونه نيسي.

اتلسمه ماده
د هېواد د تقويم مبداء د پيغمبر اكرمﷺ پر هجرت ولاړ دى.
د دولتي ادارو د كار بنسټ هجري لمريز كـــال دى.
د جمعې ورځې، د اسد ۲۸ او د ثور ۸ عمومي رخصتۍ دي، نورې رخصتۍ د قانون له لیارې تنظيمېږي.

نولسمه ماده

د افغانستان بيرغ له: دريو تور، سور او زرغون رنګه ټوټو څخه جوړ دى. درې واړه ټوټې په مساوي ډول له کيڼ نه ښي لور ته په عمودي ډول سره پرتې وي او د هر رنګ سور د هغه د اوږدو نيمايي دى چې په منځ کې يې د افغانستان ملي نښان ځاى پرځاى شوى دى.
دافغانستان د دولت ملي نښان له سپين رنګي محراب او منبر څخه جوړ دى چې په دوو څنډو کې يې دوه بيرغونه او د منځ په برنۍ برخه کې يې د لا اله الا الله محمد رسول الله مباركه كلمه

او الله اکبر او د راختونکي لمر وړانګې او په لاندنۍ برخه کې يې د ۱۲۹۸ هجري شمسي تاريخ او د افغانستان کلمه راغلې چې له دوو خواوو دغنمو وږي پرې راګرځول شوي دي.
له بيرغ او ملي نښان څخه د استفادې څرنګوالی د قانون له لیارې تنظیمېږي.

شلمه ماده

د افغانستان ملي سرود په پښتو ژبه دی، الله اکبر او دافغانستان د قومونو نومونه به پکې راځي.

یوویشتمه ماده

د افغانستان پایتخت د کابل ښار دی.

دوه یم فصل
داتباعو اساسي حقوق او وجایب

دوه ویشتمه ماده
د افغانستان د اتباعو ترمنځ هر راز تبعیض او امتیاز منع دی.
دافغانستان اتباع ښځې او نارینه د قانون په وړاندې مساوي حقوق او وجایب لري.

در ویشتمه ماده
ژوند د خدایﷻ بخښنه او دانسان طبیعي حق دی، هیڅوک له قانوني مجوزه پرته له دې حقه بې برخې کېدای نشي.

څلیریشتمه ماده
آزادي د انسان طبیعي حق دی. دا حق د نورو له آزادۍ او له عامه مصالحو پرته چې د قانون له لیارې تنظیمېږي حدودنه لري.

د انسان آزادي او کرامت له تېري خوندي دی.
دولت د انسان د آزادۍ او کرامت په ساتنه او درناوي مکلف دی.

پنځه ويشتمه ماده

د ذمې برائت اصلي حالت دی.
ترهغې چې د باصلاحيته محکمې په قطعي حکم متهم محکوم عليه ثابت نه شي، بې ګناه ګڼل کېږي.

شپږ ويشتمه ماده

جرم يو شخصي عمل دی.
د متهم تعقيبول، نيول يا توقيفول او پر هغه باندې د جزاء تطبيق بل هيچاته سرايت نه کوي.

اوه ويشتمه ماده

هيڅ يو عمل جرم نه ګڼل کېږي خو دهغه قانون له مخې چې د جرم تر ارتکاب د مخه نافذ شوی وي.

هيڅوک د قانون له حکمونه پرته تعقيبېدای، نيول کيدای او يا توقيفېدای نه شي.

هيچاته سزا نشي ورکول کيدای مګر، د با صلاحيته محکمې په حکم او د هغه قانون له احکامو سره سم چې د اتهام وړ فعل تر ارتکابه مخکې نافذ شوی وي.

اته ويشتمه ماده

د افغانستان هيڅ يو تبعه په جرم باندې د متهم کيدو له امله، بهرني دولت ته نه سپارل کېږي، مګر د ورته معاملې او د هغو بين الدول تړونونو له مخې چې افغانستان ورسره تړاو لري.

هيڅ افغان د تابعيت په سلبېدو او په افغانستان کې دننه يا بهر په شړل کېدو نه محکومېږي.

نهه ويشتمه ماده

د انسان تعذيب منع دی.
هيڅوک نه شي کولای چې له بل شخص څخه حتی د حقايقو د ترلاسه کولو لپاره که څه هم تر تعقيب، نيونې يا توقيف لاندې وي او يا په جزاء محکوم وي، د هغه د تعذيب لپاره اقدام وکړي يا يې د تعذيب امر ورکړي.
د انساني کرامت مخالفې جزاء ټاکل منع دي.

دېرشمه ماده

له متهم يا بل شخص څخه په زور تر لاسه شوې څرګندونې، اقرار يا شهادت اعتبار نه لري.

په جرم اقرار د متهم هغه اعتراف ته وايي چې په بشپړه خوښه او د عقلي روغتيا په حالت کې يې د با صلاحيته محکمې په وړاندې کړی وي.

يودېرشمه ماده

هر څوک کولای شي چې له نيول کېدو سره سم له ځانه د اتهام دلرې کولو او يا د حق د ثابتولو لپاره مدافع وکيل و ټاکي.
متهم حق لري چې له نيولو سره سم له منسوب اتهامه ځان خبر کړي او د هغې مودې دننه چې قانون يې ټاکي، محکمه کې حاضر شي.
دولت په جنايي پېښو کې د بېوزلي متهم لپاره مدافع وکيل ټاکي.
د متهم او د هغه د وکيل تر منځ مکـــالمات، مراسلات او مخابرات له هر ډول تعرض څخه خوندي دي.
د مدافع وکيلانو وظايف او واکونه د قانون له ليارې تنظيمېږي.

دوه دېرشمه ماده

پور د پوروړي د آزادۍ د سلبیدو یا محدودېدو سبب کیدای نشي.

د پور د بیرته اخیستلو لارې چارې او وسایل د قانون له لیارې تنظیمېږي.

دري دېر شمه ماده

د افغانستان اتباع د انتخابولو او د انتخابېدلو حق لري.

له دې حق څخه د ګټې اخیستو شرایط اولارې د قانون له لیارې تنظیمېږي.

څلور دېرشمه ماده

د بیان آزادي له تیري څخه خوندي ده.

هر افغان حق لري چې خپل فکر د وینا، لیکنې، انځور او یا نورو وسیلو له لارې، په دې اساسي قانون کې د راغلو حکمونو په رعایت، څرگند کړي.
هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم مطالب، بې له دې چې هغه مخکې له مخکې دولتي مقامونو ته وښيي، خپاره او نشر کړي.
د مطبعو، راډیو او ټلویزیون، د مطبوعاتو دخپرولو او د جمعي ارتباط په نورو وسایلو پورې مربوط حکمونه د قانون له لیارې تنظیمېږي.

پنځه دېرشمه ماده

د افغانستان اتباع حق لري چې د خپلو مادي او یا معنوي غوښتنو د تأمین لپاره، د قانون له حکمونو سره سم، ټولنې جوړې کړي.
د افغانستان اتباع حق لري د قانون له حکمونو سره سم، سیاسي گوندونه جوړ کړي، په دې شرط چې:

۱. دګوند مرامنامه او اساسنامه د اسلام د سپېڅلي دين د احکامو او په دي اساسي قانون کې د راغلو نصوصو او ارزښتونو مخالف نه وي؛

۲. د ګوند تشکيلات او مالي منابع څرګند وي؛

۳. نظامي او نظامي ډوله تشکيلات او هدفونه ونه لري؛

۴. له بهرنيو سياسي ګوندونو يا نورو بهرنيو منابعو سره تړلي نه وي؛

د قوم، سيمې، ژبې او فقهي مذهب پر بنسټ د ګوند جوړول او فــعاليت کول، جواز نه لري.

هغه جمعيت او ګوند چې د قانون له حکمونو سره سم جوړېږي د قانوني موجباتو او باصلاحيتې محکمې له حکمه پرته نه منحل کېږي.

شپږ دېرشمه ماده

د افغانستان اتباع حق لري چې د روا او سوله ییزو غوښتنو د تأمین لپاره له قانون سره سم بې وسلې غونډې او مظاهرې وکړي.

اوه دېرشمه ماده

د اشخاصو د مخابرې او لیکونو آزادي او محرمیت که په لیکلي ډول وي یا د ټیلیفون او تلګراف یا نورو وسیلو له لارې، له تېری څخه خوندي دي.

دولت د اشخاصو د مخابرو او لیکونو د پلټنې حق نه لري، مګر د قانون له حکمونو سره سم.

اته دېرشمه ماده

د شخص استوګنځی له تېری څخه خوندي دي. هېڅوک د دولت په ګډون نشي کولای د استوګن له اجازې يا د واکمنې محکمې له قراره پرته او بې له هغو حالاتو او لارو چې په قانون کې ښوول شوي، د چا کور ته ورننوزي يا يې وپلټي.

د ښکاره جرم په مورد کې مسئول مامور کولای شي د محکمې له مخکینۍ اجازې پرته د شخص کورته ورننوزي يا هغه وپلټي. نوموړي مامور مکلف دي کور ته له ننوتو يا پلټنې وروسته، په هغه موده کې چې قانون يې ټاکي د محکمې قرار ترلاسه کړي.

نهه دېرشمه ماده

هر افغان حق لري د هېواد هر ګوټ ته سفر وکړي او استوګن شي خو له هغو سيمو پرته چې قانون منع کړې وي.

هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم له افغانستان څخه بهر سفر وکړي او بيرته راستون شي.
دولت له هېواد څخه بهر د افغانستان د اتباعو د حقوقو ساتنه کوي.

څلوېښتمه ماده

ملکيت له تيري څخه خوندی دی.
هېڅوک د ملکيت د ترلاسه کولو او په هغه کې له تصرف کولو څخه نه منع کېږي، مګر د قانون د احکامو په حدودوکې .
د هيچا ملکيت د قانون د حکم او د باصلاحيته محکمې له پرېکړې پرته نه مصادره کېږي.
د شخص د ملکيت استملاک يوازې د عامه ګټو د تأمين په مقصد، د مخکيني او عادلانه بدل په ورکولو، د قانون له مخې مجاز دی.

د شخص د شتمنۍ پلټنه او اعلان يوازې د قانون په حکم کېداى شي.

يوڅلو ېښتمه ماده

بهرني اشخاص په افغانستان کې د عقاري مالونو د ملکيت حق نه لري.
د عقار اجاره د پانګې اچونې په منظور د قانون له حکمونو سره سم جواز لري. د بهرنيو ملکونو پر سياسي نمايندګيو او پر هغو بين المللي مؤسسو چې افغانستان پکې غړيتوب لري د عقاري مالونو پلورل د قانون له حکمونو سره سم جواز لري.

دو څلوېښتمه ماده

هر افغان مکلف دى د قانون له حکمونو سره سم دولت ته ماليه او محصول ورکړي.
هيڅ راز ماليه او محصول، د قانون له حکمه پرته نه وضع کېږي.

د مالیې او محصول اندازه او د ورکړې ډول یې د ټولنیز عدالت په رعایت د قانون په وسیله ښوول کېږي.
دا حکم د بهرنیو کسانو او مؤسسو په برخه کې هم تطبیقېږي.
هر ډول ورکړه شوي مالیه، محصول او عایدات، دولتي واحد حساب ته تحویلېږي.

درې څلوېښتمه ماده

زده‌کړه د افغانستان د ټولو اتباعو حق دی چې د لېسانس تر درجې پورې وړیا د دولت له خوا تأمینېږي.
دولت مکلف دی چې په ټول افغانستان کې د متوازن معارف د عامولو او د منځنیو اجباري زده کړو د تأمین لپاره اغېزمن پروګرام طرح او تطبیق کړي او د مورنیو ژبو د تدریس لپاره په هغو سیمو کې چې پرې خبرې کېږي لاره هواره کړي.

څلور څلوېښتمه ماده

دولت مکلف دی د ښځود زده‌کړو د پراختیا او توازن د ایجاد په منظور، دکوچیانو د زده‌کړو د ښه والي اوپه هېوادکې د بې سوادۍ د له منځه وړلو لپاره اغېزمن پروګرامونه طرح او تطبیق کړي .

پنځه څلوېښتمه ماده

دولت داسلام دسپېڅلي دین د حکمونو او ملي فرهنګ پر بنسټ او له علمي اصولو سره سم، واحد تعلیمي نصاب طرح او تطبیقوي او دښوونځیو د دیني مضمونونو نصاب په افغانستان کې د شتو اسلامي مذهبونو پر بنسټ تدوینوي.

شپږ څلوېښتمه ماده

د لوړو، عمومي او اختصاصي زده‌کړو دمؤسسو جوړول او اداره کول، د دولت وظیفه ده.

دافغانستان اتباع کولای شي د دولت په اجازه د لوړو، عمومي، اختصاصي او د سواد زده‌کړو مؤسسې جوړې کړي.
دولت کولای شي بهرنیو کسانو ته هم د قانون له حکمونو سره سم دلوړو، عمومي او اختصاصي زده‌کړو د مؤسسو د جوړولو اجازه ورکړي.
دلوړو زده کړو په دولتي مؤسسو کې دشاملېدو شرطونه او له هغو سره نورې مربوطې چارې، دقانون له لیارې تنظیمېږي.

اووه څلوېښتمه ماده

دولت دعلم ، فرهنګ، ادب او هنر دپرمختګ لپاره اغیز من پروګرامونه طرح کوي.
دولت دمؤلف، مخترع او کاشف حقوق تضمینوي او په ټولو برخو کې علمي څېړنې هڅوي اوملاتړ یې کوي او د هغو له نتیجو څخه د اغیزمنې ګټې اخیستل د قانون له حکمونو سره سم عاموي.

اته څلوېښتمه ماده

کار، د هر افغان حق دي.

دکار د ساعتونو ټاکل، او با معاشه رخصتي، د کار او کارگر حقوق او له هغو سره نورې مربوطې چارې د قانون له لیارې تنظیمېږي.

د قانون د حکمونو په حدودو کې د کار او کسب انتخاب آزاد دی.

نهه څلوېښتمه ماده

د جبري کار تحمیل منع دی.

د جگړې، آفتونو او نورو داسې حالاتو کې چې عامه ژوند او هوساینه تهدید کړي فــعاله برخه اخیستنه د هر افغان ملي وجیبه ده.پر ماشومانو د کار تحمیل جواز نه لري.

پنځوسمه ماده

دولت مکلف دی چې د يوې سالمي ادارې او د هېواد په اداري سيستم کې د سمون د رامنځته کيدو لپاره، لازم تدبيرونه ونيسي.
اداره خپل اجراآت په بشپړه بې طرفۍ او د قانون له حکمونو سره سم عملي کوي.
د افغانستان اتباع حق لري د قانون د حکمونو په حدودو کې له دولتی ادارو څخه اطلاعات ترلاسه کړي . دا حق د نورو حقوقو او عامه امنيت ته له زيان رسولو پرته، حدود نه لري.
د افغانستان اتباع د اهليت له مخې او له هر ډول توپير څخه پرته دقانون له حکمونو سره سم د دولت خدمت ته منل کيږي .

یوپنځوسمه ماده

هر څوک چې له اداري څخه بې موجبه زيانمن شي د تاوان اخيستلو مستحق دی او کولای شي د تاوان د ترلاسه کولو لپاره په محکمه کې دعوا اقامه کړي.

له هغوحالاتو پرته چې قانون ښوولي، دولت نشي کولای د با صلاحيته محکمې له حکمه پرته د خپلو حقوقو د ترلاسه کولو لپاره اقدام وکړي.

دو پنځوسمه ماده

دولت د افغانستان د ټولو اتباعو لپاره د ناروغيو د مخنيوي او د وړيا علاج وسيلې او روغتيايي آسانتياوې د قانون له حکمونو سره سم تأمينوي.

دولت له قانون سره سم د خصوصي طبي خدمتونو او روغتيايي مرکزونو جوړول او پراختيا هڅوي او ملاتړ يې کوي.

دولت د سالمې بدني روزنې د پیاوړتیا او د ملي او سیمه ییزو ورزشونو د پراختیا لپاره لازم تدبیرونه نیسي.

دري پنځوسمه ماده

دولت د شهیدانو او مفقودینو له پاتې کسانو، د معلولینو او معیوبینو د بیا ځواکمنی او په ټولنه کې د هغوی د فــعالې ونډې اخیستنې په خاطر د مالي مرستو او روغتیایي خدمتونو د تنظیم لپاره د قانون له حکمونو سره سم لازم تدبیرونه نیسي.

دولت د متقاعدینو حقوق تضمینوي او له زړو کسانو، بې سر پرسته ښځو، معیوبینو او معلولینو او بې وسه یتیمانو سره د قانون له حکمونو سره سم لازمې مرستې کوي.

څلور پنځوسمه ماده

کورنۍ د ټولنې اساسي رکن دی او د دولت تر پاملرنې لاندې ده.

دولت د کورنۍ او په ځانګړې توګه د مور او ماشوم د جسمي او روحي روغتيا د تأمين، د ماشومانو د روزنې او د اسلام د سپېڅلي دين له احکامو سره د مغايرو رسومو د له منځه وړو لپاره لازم تدبيرونه نيسي.

پنځه پنځوسمه ماده

له هېواد څخه دفاع د افغانستان د ټولو اتباعو وجيبه ده.

د عسکري مکلفيت د دورې د تېرولو شرطونه دقانون له لیارې تنظيمېږي.

شپږ پنځوسمه ماده

د اساسي قانون د حكمونو پيروي، د قوانينو اطاعت او دعامه نظم او امنيت رعايت دافغانستان د ټولو خلكو وجيبه ده.

د قانون له حكمونو څخه بې خبري عذر نه ګڼل كېږي.

اوه پنځوسمه ماده

دولت په افغانستان كې د خارجي اتباعو حقوق او آزادۍ له قانون سره سم تضمينوي. دا كسان د بين المللي حقوقو د قواعدو په حدودوكې د افغانستان د دولت د قوانينو په رعايت مكلف دي.

اته پنځوسمه ماده

دولت په افغانستان كې د بشر د حقوقو د رعايت د څارنې، ښه والي او ملاتړ لپاره، د افغانستان د بشر د حقوقو خپلواک كمېسيون جوړوي.

هر څوک کولای شي د خپلو بشري حقوقو د نقض په صورت کې دې کمېسیون ته شکایت وکړي.
کمېسیون کولای شي د افرادو د بشري حقوقو د نقض موارد، مربوطو قانوني ځانګو ته راجع کړي او د هغوی له حقوقو څخه په دفاع کې مرسته وکړي.
ددې کمېسیون جوړښت او د کار ډول یې د قانون له لیارې تنظیمېږي.

نهه پنځوسمه ماده

هېڅوک نشي کولای په دې اساسي قانون کې له راغلو آزادیو او حقوقو څخه په ناوړه استفادې د هېواد د خپلواکۍ، ځمکنۍ بشپړتیا، ملي واکمنۍ او ملي وحدت پر ضد عمل وکړي.

دریيم فصل
جمهور رئیس

شپیتمه ماده

جمهور رئیس د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت په سر کې دی چې خپل واکونه په اجرائیه، مقننه او قضائیه برخو کې ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم عملي کوي.

جمهور رئیس دوه، لومړی او دویم مرستیالان لري.

د جمهوری ریاست کاندید د خپلو مرستیالانو نومونه د ځان له کاندیدولو سره یو ځای ملت ته اعلاموي.

د جمهور رئیس لومړی مرستیال د جمهور رئیس د غیاب، استعفأ او یا مړینې په حالاتو کې ددې اساسي قانون له مندرجو حکمونو سره سم، کار کوي.

د جمهور رئیس د لومړي مرستیال په غیاب کې، دوه یم مرستیال د اساسي قانون له مندرجو احکامو سره سم، عمل کوي.

يوشپېتمه ماده

جمهور رئيس د رای ورکوونکيو د آزادو، عمومي، پټو او مستقيمو رايو له لارې په سلوکې تر پنځوسو زياتو رايو په ترلاسه کولو انتخابېږي.

د جمهور رئيس وظيفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کـــال د غبرګولي په لومړۍ نېټه پاي ته رسېږي.

د جمهور رئيس د کار تر پای ته رسېدو د مخه د نوي جمهور رئيس د ټاکلو لپاره انتخابات، له دېرشو ترشپېتو ورځو پورې، موده کې کېږي.

که چېرې په لومړي پړاو کې له کانديدانو څخه يو هم ونه کړای شي چې په سلوکې تر پنځوسو زياتې رايې ترلاسه کړي، انتخابات د دوهم ځل لپاره د انتخاباتو د نتايجو د نېټې تر اعلان وروسته د دوو اوونيو په اوږدو کې تر سره کېږی . دا ځل يوازې هغه دوه

تنه کانديدان په انتخاباتو کې برخه اخلي چې په لومړي پړاو کې
يې تر ټولو زياتې رايې ترلاسه کړي وي.
د انتخاباتو په دويم پړاو کې هغه څوک چې د رايو اکثريت
ترلاسه کړي، جمهور رئيس ګڼل کېږي.
که چېرې د جمهوري رياست يو کانديد د راى ګيرى د لومړي
يا دويم پړاو په جريان او يا تر انتخاباتو وروسته او يا د انتخاباتو
د نتايجو له اعلان څخه پخوا مړ شي، نوي انتخابات د قانون له
حکمونو سره سم کيږي.

دوه شپيتمه ماده

څوک چې جمهوري رياست ته کانديدېږي، بايد دلاندنيو
شرطونو لرونکى وي:

۱. د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږيدلى
وي او د بـــل هېواد تابعيت ونه لري؛

۲. د کانديديدو په ورځ يې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي؛

۳. د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي؛
هېڅ شخص نشي کولای له دوو دورو زیات د جمهور رئیس په حیث وټاکل شي.
په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رئیس د مرستیالانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

دري شپېتمه ماده

جمهور رئیس د کار تر پیل د مخه، د ځانګړې کړنلارې سره سم، چې د قانون له لیارې تنظیمېږي، دا لاندې لوړه یادوي:

بسم الله الرحمن الرحيم

"د لوی خدایﷻ په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپېڅلي دين پيروي او ساتنه وکړم. د اساسي قانون او نورو قوانينو رعايت او د تطبيق څارنه وکړم.

د افغانستان د خپلواکۍ، ملي واکمنۍ، ځمکنۍ بشپړتيا ساتنه او د افغانستان د خلکو حقوق او ګټې خوندي کړم او د لوی خدای (ج) له دربار څخه د مرستې په غوښتلو او د ملت په ملاتړ د افغانستان د خلکو د پرمختګ او هوسايۍ په لاره کې خپلې هڅې جارې وساتم."

څلور شپېتمه ماده

جمهور رئيس لاندې واکونه او وظيفې لري:

۱. د اساسي قانون د اجرا څارل؛

۲. د ملي شورې په تصويب د هېواد د سياست د اساسي کرښو ټاکل؛

۳. د افغانستان د وسله والو ځواکونو ستر مشرتوب؛
۴. د ملي شوري په تائید دجګړې او متارکې اعلانول؛
۵. د ځمکنۍ بشپړتیا او د خپلواکۍ د ساتنې د دفاع په حالت کې د لازم تصمیم نیول؛
٦. د ملي شوري په تائید له افغانستان څخه بهر ته د وسله والو ځواکونو د ټولګیو لېږل؛
۷. ددې اساسي قانون په (نهه شپېتمه) ماده کې له راغلي حالت پرته، دلويې جرګې راغوښتل؛
۸. د ملي شوري په تائید د اضطراري حالت اعلان او دهغه پای ته رسول؛
۹. د ملي شوري او لويې جرګې د غونډو پرانيستل؛
۱۰. د جمهوري رياست د مرستیالانو د استعفی منل؛

۱۱. د ولسي جرګې په تأیید د وزیرانو، لوی څارنـــوال، د مرکزي بانک، د ملي امنیت او سرې میاشتې د رئیسانو ټاکل او د هغوی عزلول او د استعفی منل؛
۱۲. د ولسي جرګې په تائید د سترې محکمې د رئیس او غړیو ټاکل؛
۱۳. د قانون له حکمونو سره سم د قاضیانو، د وسله والو ځواکونو، پولیسو، د ملی امنیت د منصبدارانو او دلوړ رتبه مامورینو ټاکل، تقاعد ورکول، د استعفی منل او عزلول؛
۱۴. په بهرنیو هیوادونو او نړیوالو مؤسسو کې د افغانستان د سیاسي نماینده ګیو د مشرانو ټاکل؛
۱۵. په افغانستان کې د بهرنیو سیاسي نمایندګانو د باورلیکونو منل؛
۱٦. د قوانینو او تقنیني فرمانونو توشیح کول؛

۱۷. د قانون له حکمونو سره سم د دولتونو ترمنځ د معاهدو د عقد لپاره د باورليکونو ورکول؛
۱۸. د قانون له حکمونو سره سم د جزاګانو تخفيف او بخښل؛
۱۹. د قانون له حکمونو سره سم د مډالونو، نښانونو او افتخاري لقبونو ورکول؛
۲۰. د هېواد د ادارې د سمون په منظور، د قانون له مخې، د کمېسيونونو جوړول؛
۲۱. په دې اساسي قانون کې نور راغلي واکونه او وظايف؛

پنځه شپېتمه ماده

جمهور رئيس کولای شي په مهمو ملي، سياسي، ټولنيزو او يا اقتصادي چارو کې د افغانستان د خلکو ټولپوښتنې ته مراجعه وکړي.
ټولپوښتنه بايد د دې اساسي قانون د حکمونو مخالفه او د هغه د تعديل مستلزم نه وي.

شپږ شپیتمه ماده

جمهور رئیس په دې اساسي قانون کې د راغلو واکونو د عملي کولو په برخه کې د افغانستان د خلکو لوړ مصلحتونه په پام کې نیسي.

جمهور رئیس نشي کولای چې د قانون له حکمه پرته دولتي ملکیتونه او شتمنۍ وپلوري او یا یې وبخښي.

جمهور رئیس نشي کولای د خپل کار په دوران کې له خپل مقام څخه په ژبنیو، سیمه‌ییزو، قومي، مذهبي او ګوندي ملحوظاتو ګټه واخلي.

اووه شپیتمه ماده

د جمهور رئیس د استعفی، عزل، مړینې او یا په صعب العلاجه ناروغۍ د اخته کېدلو په صورت کې چې د وظیفې د اجرا مخه

نيسي د جمهور رئيس لومړی مرستيال د جمهور رئيس واکونه او وظايف په غاړه اخلي.

جمهور رئيس خپله استعفی په خپله ملي شوري ته اعلاموي.

د صعب العلاجه ناروغۍ تثبيت د هغه طبی هيئت له خوا کېږي چې ستره محکمه يې ټاکي.

په داسې حالاتو کې د نوي جمهور رئيس د ټاکلو لپاره په درې مياشتو کې دننه ددې اساسي قانون د يوشپيتمې مادي له حکم سره سم انتخابات کېږي.

د جمهور رئيس لومړی مرستيال د لنډ مهاله جمهور رئيس په توګه، د وظيفي د ترسره کولو په موده کې لاندينۍ چارې نشي ترسره کولای:

۱. د اساسي قانون تعديل؛

۲. د وزيرانو عزل؛

۳. ټول پوښتنه؛

د جمهور رئیس مرستیالان ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم کولای شي ځان جمهوري ریاست ته کاندید کړي.
د جمهور رئیس په غیاب کې د لومړي مرستیال وظایف د جمهور رئیس په واسطه ټاکل کېږي.

اته شپیتمه ماده

که چېرې د جمهور رئیس یو مرستـــیال استعفی وکړي او یا مړ شي د هغه پرځای بل شخص د جمهور رئیس له خوا او د ولسی جرګې په تائید ټاکل کېږي.
د جمهور رئیس او د هغه د لومړي مرستیال د یوځایي مړینې په صورت کې په ترتیب سره دویم مرستیال، د مشرانو جرګې رئیس د ولسي جرګې رئیس او د بهرنیو چارو وزیر یو په بل پسي ددې اساسي قانون د (اووه شپیتمې) مادې له حکم سره سم د جمهور رئیس وظیفې په غاړه اخلي.

نهه شپیتمه ماده

جمهور رئیس د ملت او ولسي جرگې په وړاندې ددې مادې د احکامو مطابق مسئول دی.

پر جمهور رئیس د بشري ضد جرمونو، ملی خیانت یا جنایت د ارتکاب تور لگول د ولسي جرگې د ټولو غړیو د دریمې برخې له خوا غوښتل کېدای شي. که چېرې داغوښتنه د ولسي جرگې د ټولو غړیو له دریو څخه د دوو برخو د رایو له خوا تائید شي، ولسي جرگه د یوې میاشتې دننه لویه جرگه دایروي.

که لویه جرگه منسوب شوی اتهام د ټولو غړیو له دریو څخه د دوو برخو د رایو په اکثریت تصویب کړي، جمهور رئیس له وظیفې څخه گوښه او موضوع ځانگړې محکمې ته سپارل کیږي. ځانگړې محکمه د ولسي جرگې له دریو غړیو، دسترې محکمې له دریو غړیو چې لویه جرگه یې ټاکي او د مشرانو

جرگې له رئيس څخه جوړيږي. دعوي دهغه شخص له خوا چې د لوې جرگې له خوا تاکل کېږي، اقامه کېږي.
په دې حالت کې د دې اساسي قانون په (اووه شپېتمه) ماده کې راغلي حكمونه تطبيقېږي.

اويا يمه ماده

د جمهور رئيس تنخوا او لگښتونه د قانون له لیارې تنظیمېږي.
جمهور رئيس د خدمت د دورې تر ختمېدو وروسته د عزل له حالته پرته د خپل ژوند په پاتې موده کې د جمهوري رياست د دورې له مالي حقوقو څخه د قانون له حكمونو سره سم، گټه اخلي.

څلورم فصل
حکومت

یواویایمه ماده

حکومت له وزیرانو څخه جوړ دی چې د جمـــهور رئیس تر ریاست لاندې کار کوي. د وزیرانو شمیر او وظایف د قانون لـــه لیارې تنظیمېږي.

دوه اویایمه ماده

څوک چې د وزیر په توګه ټاکل کیږي باید لاندیني شرطونه ولري:

۱. یوازې د افغانستان د تابعیت لرونکی وي.

که چیرې د کوم وزارت کاندید د بل هېواد تابعیت هم ولري ولسي جرګه د هغه د تائید یا رد، صلاحیت لري؛

۲. لوړ تحصیلات، کاري تجربه او ښه شهرت ولري؛
۳. عمر یې تر پنځه دېرش کلونو لږ نه وي؛
۴. د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي.

درې اویایمه ماده

کېداي شي وزیران د ملي شورې له غړیو او یا له هغو د باندې و ټاکل شي.
کله چې د ملي شورې غړی د وزیر په توګه وټاکل شي، په شورې کې خپل غړیتوب له لاسه ورکوي او د هغه پرځای بل شخص د قانون له حکم سره سم ټاکل کیږي.

څلور اويايمه ماده

وزيران د وظيفې له پيله مخکې د جمهور رئيس په وړاندې، لاندينۍ لوړه کوي:

بسم الله الرحمن الرحيم

"د لوی خدایﷻ په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپېڅلي دين د حکمونو حمايت، داساسي قانون او د افغانستان د نورو قوانينو رعايت، د اتباعو د حقوقو حفاظت د افغانستان د خپلواکي، ځمکنۍ بشپړتيا او د خلکو د ملي وحدت ساتنه وکړم او په خپلو ټولو اعمالو کې خدایﷻ حاضر ګڼم او خپلې راسپارل شوې وظيفې په رښتينولۍ سرته رسوم."

پنځه اويايمه ماده

حکومت لاندينۍ وظيفې لري:

۱. ددې اساسي قانون او نورو قوانينو د احکامو او دمحکمو د قطعي پرېکړو عملي کول؛

۲. د خپلواکۍ ساتل، له ځمکنۍ بشپړتيا څخه دفاع او په نړيواله ټولنه کې د افغانستان د حيثيت او ګټو ساتل؛

۳. د عامه نظم او امن ټينګول او د هر راز اداري فساد له منځه وړل؛

۴. د بودجې ترتيبول، د دولت د مالي وضعې تنظيمول او دعامه شتمنۍ ساتل؛

۵. دټولنيزو، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژيکي د پرمختيايي پروګرامونو طرح او تطبيق؛

۶. ملي شورې ته د مالي کـــال په پاي کې د سرته رسيدلوچارو او د نوي مالي کـــال د مهمو پروګرامونو په باب ګزارش ورکول؛

۷. د هغو نورو وظيفو ترسره کول چې ددې اساسي قانون او نورو قوانينو له مخې د حکومت له وظيفو څخه ګڼل شويدي.

شپږ اويايمه ماده

حکومت د هېواد د سياست د اساسي کرښو د تطبيق او دخپلو وظيفو د تنظيمولو لپاره مقررات وضع او تصويبوي. دا مقررات بايد د هيڅ قانون له نص يا روح سره مناقض نه وي.

اوه اويايمه ماده

وزيران خپل وظايف د اداري واحدونو د آمرينو په توګه په هغو حدودوکې چې دا اساسي قانون او نور قوانين يې ټاکي، سرته رسوي.

وزيران له خپلو ټاکلو وظايفو څخه د جمهور رئيس او ولسي جرګې په وړاندې مسئوليت لري.

اته اویایمه ماده

که چېرې وزیر په بشري ضد جرمونو، ملي خیانت او یا په نورو جرمونو متهم شي، موضوع ددې اساسي قانون د (یو سلو څلور دېرشمې) مادې په رعایت ځانګړې محکمې ته سپارل کېږي.

نهه اویایمه ماده

حکومت کولای شي د ولسي جرګې د تعطیل په حالت کې له بودجې او مالي چارو پرته، د بیړنۍ اړتیا پر اساس تقنیني فرمانونه ترتیب کړي.

تقنیني فرمانونه د جمهور رئیس تر توشېح وروسته د قانون حکم پیدا کوي. تقنیني فرمانونه باید د ملي شورې د لومړۍ غونډې ترجوړېدو وروسته د دېرشو ورځو په اوږدو کې هغې ته وړاندې شي. او که د ملي شورې له خوا رد شي، اعتبار نه لري.

اتيايمه ماده

وزيران نشي کولای د خپل کار په دوران کې له خپل مقام څخه په ژبنيو، سيمه ييزو، قومي، مذهبي او ګوندي ملحوظاتو ګټه واخلي.

پنځم فصل

ملي شوري

يو اتيايمه ماده

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ملي شوري د ستر تقنيني ارګان په توګه د افغانستان د خلکو د ارادې ښکارندويه ده او د ټول ملت نمايندګي کوي.

د شوري هر غړي دراېې د ټرګندونې په وخت کې، د افغانستان د خلکو عمومي مصلحتونه او ستړې ګټې د خپل قضاوت محور ټاکي.

دو اتيايمه ماده

ملي شوري له دوو مجلسونو: ولسي جرګې او مشرانو جرګې څخه جوړه ده.
هيڅوک نشي کولای په يوه وخت کې د دواړو مجلسونو غړی وي.

دري اتيايمه ماده

د ولسي جرګې غړي د خلکو د آزادو، عمومي پټو او مستقيمو انتخاباتو له لارې انتخابېږي.

د ولسي جرگې د کار دوره د پنځم کـال د چنگاښ په لومړۍ نېټه د انتخاباتو د نتيجو د اعلان څخه وروسته پای ته رسېږي او نوې شوري په کار پيل کوي.
د ولسي جرگې د دورې ترختمېدو د مخه له دېرشو څخه ترشپېتو ورځو پورې موده کې د ولسي جرگې د غړيو انتخابات کېږي.
د ولسي جرگې د غړيو شمير دهري حوزې د نفوسو د شمېر په تناسب زيات نه زيات تر (۲۵۰) کسانو پورې دی.
انتخاباتي حوزې او ورسره نور مربوط مسايل د انتخاباتو په قانون کې ټاکل کېږي.
د انتخاباتو په قانون کې بايد داسي تدبيرونه ونيول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازيتوب تأمين کړي او د نفوسو په تناسب دي له هر ولايت

څخه په اوسط ډول لږ تر لږه دوه ښځينه وکيلې په ولسي جرګه کې غړيتوب ترلاسه کړي.

څلور اتيايمه ماده

د مشرانو جرګې غړي په لاندې ډول انتخاب او ټاکل کېږي:

۱. د هرې ولايتي جرګې له غړيو څخه يوتن د مربوطې جرګې په انتخاب، د څلورو کلونو لپاره ؛

۲. د هر ولايت د ولسواليو د جرګو له غړيو څخه يو تن، د مربوطو جرګو په انتخاب، د دريو کلونو لپاره؛

۳. پاتې درييمه برخه غړي دمعلولينو او معيوبينو د دوو تنو او کوچيانو د دوو تنو استازيو په ګډون د هېواد له خبيرو او تجربه لرونکو کسانو څخه د پنځو کلونو لپاره د جمهور رئيس له خوا ټاکل کېږي.

جمهور رئيس له دې اشخاصو څخه په سلوکي پنځوس ښځې ټاکي.

هغه شخص چې د مشرانو جرگې د غړي په توگه انتخابېږي په مربوطه جرگه کې خپل غړیتوب له لاسه ورکوي او د ده پرځای د قانون له حکمونو سره سم بل شخص ټاکل کېږي.

پنځه اتیایمه ماده

هغه څوک چې د ملي شورې غړیتوب ته کاندید یا ټاکل کیږي، د ټاکونکو پر شرطونو سربیره، دا لاندې صفتونه هم باید ولري:
۱. د افغانستان تبعه وي یا لږ تر لږه د کاندیدیدو یا تعیین تر نېټې لس کــاله پخوا یې د افغانستان د دولت تابعیت ترلاسه کړی وي؛
۲. د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي؛

۳. د ولسي جرګې غړيو د کانديديدو په ورځ د عمر پنځه ويشت کـــاله او د مشرانو جرګې غړيو د کانديديدو يا ټاکنې په ورځ د عمر پنځه دېرش کـــاله بشپړ کړي وي.

شپږ اتيايمه ماده

د ملي شوري د غړيو انتخاباتي وثيقې، د انتخاباتو د څارنې د خپلواک کمېسيون له خوا د قانون له حکمونو سره سم څېړل کېږي.

اوه اتيايمه ماده

د ملي شوري له دواړو جرګو څخه هره يوه دکار د دورې په پيل کې له خپلو غړيو څخه يو تن د رئيس په توګه د يوې تقنينې دورې لپاره، دوه تنه د لومړي نايب او دويم نايب او دوه تنه د منشي او د منشي د نايب په توګه، د يوکـــال لپاره انتخابوي.

دا اشخاص د ولسي جرگې او مشرانو جرگې اداري هيئت جوړوي.

د اداري هيئت وظيفې د هرې جرگې د داخلي وظايفو په اصولو کې ټاکلي کېږي.

اته اتيايمه ماده

د ملي شوري له دواړو جرگو څخه هره يوه د بحث وړ موضوعاتو د کتنې لپاره د داخلي وظايفو د اصولو له مخې کمېسيونونه جوړوي.

نهه اتيايمه ماده

ولسي جرگه واک لري د غړيو د درييمې برخې په پيشنهاد، د حکومت د اعمالو د څېړنې او کتنې لپاره، يو ځانگړی کمېسيون و ټاکي.

ددې کمېسیون جوړښت او کړنلاره د ولسي جرګې د داخلي وظایفو په اصولو کې تنظیمېږي.

نوي يمه ماده

ملي شورې دا لاندې واکونه لري:

۱. د قوانینو او تقنیني فرمانونو تصویب، تعدیل یا لغو کول؛

۲. د ټولنیزو، فرهنګي، اقتصادي او تکنالوژیکي پرمختیایي پروګرامونو تصویب؛

۳. د دولتي بودجې تصویب او د پور اخیستو یا ورکولو اجازه؛

۴. د اداري واحدونو منځته راوړل، تعدیل او یا لغو کول؛

۵. د دولتونو ترمنځ د تړونونو او بین المللي میثاقونو تصدیق او یا له هغو څخه د افغانستان بېلول؛

٦. په دې اساسي قانون کې نور مندرج واکونه.

یونوي یمه ماده

ولسي جرګه لاندې ځانګړې واکونه لري:

۱. له هر یوه وزیر څخه د استیضاح په برخه کې ددې اساسي قانون د دوه نوي یمې مادې له حکم سره سم تصمیم نیول؛

۲. د پرمختیایي پروګرامونو او دولتي بودجې په باب تصمیم نیول؛

۳. ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم د مقررېو تأیید یا ردول؛

دوه نوي یمه ماده

ولسي جرګه د ټولو غړیو د شلو فیصدو په پیشنهاد کولای شي، له هر یوه وزیر څخه استیضاح وکړي.

که وړاندې شوې توضیح د قناعت وړ نه وي، ولسي جرګه د نه باور د رای موضوع څېړي.

په وزير باندې د نه باور رايه بايد صريحه، مستقيمه او پر پخو دلايلو ولاړه وي، دغه رايه د ولسي جرگې د ټولو غړيو د رايو په اكثريت صادرېږي.

دري نوي يمه ماده

د ملي شوري د دواړو جرگو هر يو كمېسيون كولاى شي له هر يوه وزير څخه په ټاكلو موضوعاتو كې پوښتنې وكړي.
هغه څوک چې پوښتنه ترې شوې كولاي شي شفاهي يا ليكلي ځواب وركړي.

څلور نوي يمه ماده

قانون هغه مصوبه ده چې د ملي شوري د دواړو جرگو له خوا تصويب او د جمهور رئيس له خوا توشېح شوې وي، مگر دا چې په دې اساسي قانون كې بل ډول څرگنده شوې وي.

که جمهور رئیس د ملي شورې له مصوبې سره موافقه ونه لري کولای شي چې د وړاندې کېدو تر نېټې وروسته یې په پنځلسو ورځو کې د دلایلو له ښوولو سره ملي شورې ته مسترده کړي.
ددې وخت په تېرېدو او یا دا چې ولسي جرګه یو ځل بیا هغه د ټولو غړیو له دریوو برخو څخه په دوو برخو رایو تصویب کړي، مصوبه توشېح شوې ګڼله کېږي او نافذېږي.

پنځه نوي یمه ماده

د قانون د طرحې پیشنهاد د حکومت یا دشورې د غړیو او دقضائي چارو د تنظیم په برخه کې د سترې محکمې له خوا د حکومت له لیارې وړاندې کېدای شي.
د بودجې او مالي چارو په برخه کې د قانون د طرحې پیشنهاد یوازې د حکومت له خواکېږي.

شپږ نوي يمه ماده
که د قانون د طرحې پیشنهاد پر دولت د نوي تکليف يا د عايداتو د لږولو لرونکی وي، په دې شرط د کار په فهرست کې نيول کېږي چې د پیشنهاد په متن کې د جبرانولو مدرک هم پیشبيني شوی وي.

اوه نوي يمه ماده
د حکومت له خوا د قانون د طرحې پیشنهاد لومړی ولسي جرگې ته وړاندې کېږي.
ولسي جرگه د بودجې او مالي چارو په شمول د قانون د طرحې پیشنهاد او د پور اخيستو او يا ورکولو پیشنهاد له بحث وروسته ديو کل په توگه تصويب يا ردوي.
ولسي جرگه نشي کولای وړاندې شوې طرح تر يوې مياشتې زيات وځنډوي.

ولسي جرگه د پيشنهاد شوي قانون طرح تر تصويب وروسته مشرانو جرگې ته سپاري.
مشرانو جرگه د پنځلسو ورځو په اوږدو کې د هغه په باره کې تصميم نيسي.
ملي شوري د دولت د هغو قوانينو، معاهدو او پرمختيايي پروگرامونو په باره کې تصميم نيولو ته لومړيتوب ورکوي چې د حکومت د وړانديز په بنسټ د عاجل غور غوښتنه کوي.
که چيرې د قانون د طرحې پيشنهاد له دواړو جرگو څخه ديوې د لسو غړيو له خوا وشي، پيشنهاد د نومورې جرگې د يو پر پنځمې برخې غړيو تر تائيد وروسته د هماغې جرگې د کار په فهرست کې نيول کېږي.

اته نوي يمه ماده

د دولت بودجه او د حکومت پرمختيايي پروګرام د مشرانو جرګې له ليارې ددې جرګې له مشورتي نظريي سره يوځای ولسي جرګې ته سپارل کېږي.

د ولسي جرګې تصميم د جمهور رئيس تر توشيح وروسته، مشرانو جرګې ته تر وړاندي کېدو پرته، نافذ ګڼل کېږي.

که چېرې د ځينو عواملو له مخې د مالي کـــال تر پيل مخکې بودجه تصويب نشي، د نوې بودجې تر تصويب پورې، د تېر کـــال بودجه تطبيقېږي.

حکومت د مالي کـــال د څلورمې ربعې په اوږدو کې د راتلونکي کـــال بودجه د روان کـــال د بودجې له اجمالي حساب سره ملي شوري ته وړاندې کوي . د تېر مالي کـــال د بودجې قطعي حساب د راتلونکي کـــال د شپږو مياشتو په موده کې د قانون له حکمونو سره سم ملي شوري ته وړاندې کېږي.

ولسي جرگه نشي کولای د بودجې تصويب له يوې مياشتې څخه زيات او د هغه پور د اخيستو او ورکولو اجازه چې په بودجه کې شامل نه وي، تر پنځلس ورځو زيات وځنډوي.
که چېرې ولسي جرگه په دغه موده کې د پور د اخيستو او ورکولو د پيشنهاد په اړه تصميم ونه نيسي، پيشنهاد تصويب شوی گڼل کېږي.

نهه نوي يمه ماده

که چېرې د ملي شورې په اجلاس کې کلنۍ بودجه يا پرمختيايي پروگرام يا له عامه امنيت، دهېواد له خپلواکۍ او ځمکنۍ بشپړتيا سره مربوطه موضوع تر خبرو لاندې وي، د شورې د اجلاس موده د هغې تر تصويب مخکې پای ته نشي رسېدلای.

سلمه ماده

که چېرې د يوې جرگې مصوبه د بلې جرگې له خوا رد شي، د اختلاف د له منځه وړلو لپاره د دواړو جرگو د غړيو له خوا په برابر شمير گډ هيئت تشکيل کېږي.

د هيئت پريکړه د جمهور رئيس تر توشيح وروسته نافذه گڼل کېږي. که گډ هيئت ونه کړای شي د نظر اختلاف له منځه يوسي، تصويب رد شوي گڼل کېږي. په دې حالت کې ولسي جرگه کولای شي په خپله وروسته غونډه کې هغه د خپلو ټولو غړيو له دريو څخه د دوو برخو د رايو په اکثريت تصويب کړي. دا تصويب بې له دې چې مشرانو جرگې ته وړاندې شي، د جمهور رئيس تر توشيح وروسته نافذ گڼل کېږي.

یو سلو یوومه ماده

د ملي شوري هیڅ غړي د هغې رایې یا نظریې له امله چې د وظیفې د اجراء په وخت کې یې څرګندوي، تر عدلي تعقیب لاندې نه نیول کېږي.

یوسلو دوه یمه ماده

که د ملي شوري غړی په یوه جرم متهم شي، مسئول مامور له موضوع څخه هغې جرګې ته چې متهم یې غړې دی، خبر ورکوي او متهم تر عدلي تعقیب لاندې راتلای شي.

د مشهود جرم په مورد کې، مسئول مامور کولای شي متهم د هغې جرګې له اجازې پرته چې دی یې غړی دی تر عدلي تعقیب لاندې راولي او وي نیسي.

په دواړو حالاتو کې که عدلي تعقیب د قانون له مخې د توقیف ایجاب وکړي، مسئول مامور مکلف دی چې له موضوع څخه بې

له څنډه نوموړې جرګې ته خبر ورکړي او تصویب یې ترلاسه کړي.

که اتهام د شورې د رخصتۍ په وخت کې رامنځ ته شي، د نیولو او توقیف اجازه د مربوطې جرګې له اداري هیئت څخه ترلاسه کېږي او موضوع د نوموړې جرګې لومړنۍ غونډې ته د تصمیم نیولو لپاره وړاندې کېږي.

یوسلو دریمه ماده

وزیران کولای شي د ملي شورې له دوو جرګو څخه د هرې یوې په غونډو کې ګډون وکړي.

د ملي شورې هره جرګه کولای شي خپلې غونډې ته د وزیرانو د حاضریدو غوښتنه وکړي.

يوسلو څلورمه ماده

د ملي شورى دواړې جرګې په عين وخت کې، بېل بېل مجلسونه کوي.

د دواړو جرګو ګډې غونډې په لاندې حالاتو کې جوړېدلای شي:

۱. کله چې تقنينيه دوره يا کلنۍ غونډه د جمهور رئيس له خوا پرانيستل کېږي؛

۲. په هغه صورت کې چې جمهور رئيس يې ضروري تشخيص کړي؛

د ولسي جرګې رئيس د ملي شورى د ګډو غونډو مشري کوي.

يوسلو پنځمه ماده

د ملي شوري غونډې علني دي، مګر دا چې د مجلس رئيس يا لږ تر لږه د ملي شوري لس تنه غړي يې د سري توب پيشنهاد وکړي او جرګه دا پيشنهاد ومني.

هېڅوک نشي کولای چې په زور د ملي شوري ودانۍ ته ننوزي.

يوسلو شپږمه ماده

د ملي شوري د هر مجلس نصاب د رايو اخيستو په وخت کې د هرې جرګې د غړيو د اکثريت په حضور بشپړيږي او تصميمونه يې د حاضرو غړيو د رايو په اکثريت نيول کېږي، مګر په هغو مواردو کې چې دې اساسي قانون بل ډول تصريح کړې وي.

يوسلو اوومه ماده

ملي شوري په کـــال کې دوې عادي غونډې دايروي.

د ملي شوري د دواړو جرګو د غونډو د کار موده په کـــال کې نهه میاشتې ده. د اړتیا په وخت کې شوري کولای شي دا موده اوږده کړي.
د رخصتیو په ورځو کې د ملي شوري فوق العاده غونډې د جمهور رئیس په امر دایرېداي شي.

یوسلو اتمه ماده

د ملي شوري د غړي د مړینې، استعفی، عزل او یا د داسي معلولېدو او معیوبېدو په صورت کې چې په دایمي توګه د وظیفي د اجراء خنډ شي، د پاتې تقنینیه دورې لپاره د نوي استازي تعیین د قانون له حکمونو سره سم ترسره کېږي.
د ملي شوري د غړیو د حاضرېدو یا نه راتلو سره مربوطې چارې د داخلي وظایفو په اصولو کې تنظیمېږي.

يوسلو نهمه ماده

د تقنينيه دورې په وروستني يوكــال كې د انتخاباتو د قانون د بدلېدو پيشنهاد د ملي شورې د كار په فهرست كې نشي نيول كېدلاى.

شپږم فصل
لويه جرگه

يوسلو لسمه ماده

لويه جرگه د افغانستان د خلكو د ارادې تر ټولو ستر مظهر دى.

لويه جرگه:

۱. د ملي شورې له غړيو؛

۲. د ولايتونو او ولسواليو د جرگو له رئيسانو جوړېږي؛

وزیران، د سترې محکمې رئیس او غړي او لوي څارنوال کولای شي د لويې جرګې په غونډو کې بې له دې چې د رايې ورکولو حق ولري ګډون وکړي.

يو سلو يوولسمه ماده

لويه جرګه په لاندينيو حالاتو کې دايرېږي:

۱. د هېواد دخپلواکی، ملي حاکميت، ځمکنۍ بشپړتيا او سترو مصلحتونو پورې د مربوطو چارو په باب تصميم نيول؛

۲. ددې اساسي قانون د حکمونو تعديل؛

۳. ددې اساسي قانون د (نهه شپيتمې) مادې له مخې د جمهور رئيس محاکمه کول؛

يوسلو دولسمه ماده

لويه جرګه په لومړۍ غونډه کې، د غړيو له منځه يو تن د رئيس، يو تن د مرستيال او دوه تنه د منشي او نايب منشي په توګه ټاکي.

يو سلو ديار لسمه ماده

د لويې جرګې نصاب د رايې اخيستو په وخت کې د غړيو په اکثريت سره بشپړېږي.

د لويې جرګې تصميمونه، له هغو مواردو پرته چې په دې اساسي قانون کې صريحاً ذکر شوي، د ټولو غړيو د رايو په اکثريت، نيول کېږي.

یوسلو څوار لسمه ماده

د لویې جرګې بحثونه علني دي، مګر دا چې د غړیو څلورمه برخه یې د سریتوب غوښتنه وکړي او لویه جرګه دا غوښتنه ومني.

یوسلو پنځلسمه ماده

د لویې جرګې د جریان په وخت کې ددې اساسي قانون (دیوسلویوومې) او (یوسلودویمې) مادې مندرج احکام د هغې د غړیو په باب تطبیقیږي.

اووم فصل

قضاء

یوسلو شپاړسمه ماده

قضائیه قوه د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت خپلواک رکن دی.

قضائيه قوه له يوې سترې محکمې، د استيناف له محکمو او ابتدائيه محکمو څخه جوړه ده چې تشکيلات او واکونه يې د قانون له لیارې تنظيمېږي.
ستره محکمه د ستر قضائي ارګان په توګه د افغانستان د اسلامي جمهوريت د قضائيه قوې په سرکې ځای لري.

يوسلو اوه لسمه ماده

ستره محکمه نهه تنه غړي لري چې د جمهور رئيس له خوا د ولسي جرګې په تائيد او ددې اساسي قانون د (پنځوسمې) مادې د وروستۍ فقرې او د (يوسلو اتلسمې) مادې د حکمونو په رعايت، په پيل کې په دې ترتيب ټاکل کېږي:
درې تنه د څلور کلونو لپاره، درې تنه د اوو کلونو لپاره او درې تنه د لسو کلونو لپاره.
وروستۍ ټاکنې د لسو کلونو لپاره دي.
د غړيو ټاکل د دوهم ځل لپاره جواز نه لري.

جمهور رئيس د سترې محکمې يو غړى د سترې محکمې د رئيس په توګه ټاکي.
د سترې محکمې غړي ددې اساسي قانون په (يوسلو اوه ويشتمې) مادې کې له راغلي حالت پرته، د خدمت د دورې تر پايه له خپلو وظيفو څخه نه عزلېږي.

يوسلو اتلسمه ماده

د سترې محکمې غړي بايد لاندينې شرايط ولري:
۱. د ټاکلو په وخت کې د رئيس او غړيو عمر تر څلوېښتو کلو لږ نه وي؛
۲. د افغانستان تبعه وي؛
۳. په حقوقي يا فقهي علومو کې لوړې زده‌کړې او د افغانستان په قضائي نظام کې تخصص او کافي تجربه ولري؛
۴. د ښه سيرت او نيک شهرت لرونکى وي؛

۵. د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنايت په ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوي نه وي؛
٦. د وظيفې د تصدۍ په وخت کې په هيڅ سياسي ګوند کې غړيتوب ونه لري.

يوسلو نولسمه ماده

دسترې محکمې غړي د وظيفي تر پيل مخکې، د جمهور رئيس په وړاندې دا لوړه کوي:

بسم الله الرحمن الرحيم

"د لوی خدایﷻ په نامه لوړه کوم چې د اسلام د سپېڅلي دين له احکامو، په دې اساسي قانون او نورو قوانينو کې له راغلو نصوصو سره سم حق او عدالت تأمين او د قضاء وظيفه په بشپړ امانت، صداقت او بې طرفۍ اجراء کړم."

يوسلو شلمه ماده

د قضائيه قوی په صلاحيت کې په ټولو هغو دعوو غور شامل دی، چې د دولت په شمول د حقيقي يا حکمي اشخاصو له خوا د مدعي يا مدعي عليه په حيث د قانون له حکمونو سره سم د محکمې په وړاندې اقامه شي.

يوسلو يو ويشتمه ماده

له اساسي قانون سره د قوانينو، تقنيني فرمانونو، بين الدول معاهدو او بين المللي ميثاقونو د مطابقت څېړل، د حکومت يا محاکمو په غوښتنه او د هغو تفسير د قانون له حکمونو سره سم د سترې محکمې صلاحيت دی.

يوسلو دوه ويشتمه ماده

هېڅ قانون نشي کولای په هېڅ حا ل کې، کومه قضيه يا ساحه په څه ډول چې په دې فصل کې تحديد شوې د قضائيه قوې له صلاحيت څخه و باسي او بل مقام ته يې وسپاري.

دا حکم د هغو خاصو محکمو چې ددې اساسي قانون په (نهه شپيتمې، اته اويايمې او يوسلواوه ويشتمې) مادو کې راغلې او په مربوطو قضيو کې د نظامي محکمو د تشکيل مانع نه ګرځي.

د دې ډول محکمو تشکيل او صلاحيت د قانون له لیارې تنظيمېږي.

يوسلو در ويشتمه ماده

ددې اساسي قانون د حکمونو په رعايت، د محکمو په تشکيل، صلاحيت او اجراآتو پورې مربوط قواعد او په قاضيانو پورې مربوطې چارې د قانون له لیارې تنظيمېږي.

یوسلو شلیریشتمه ماده

د قضائیه قوې د مامورینو او نورو اداري کارکوونکیو په برخه کې، د دولت د مامورینو او نورو اداري کار کوونکیو د مربوطو قوانینو حکمونه نافذ دي خو تقرر، انفکاک، ترفیع، تقاعد، مجازات او مکافات یې دسترې محکمې له خوا له قانون سره سم تر سره کېږي.

یوسلو پنځه ویشتمه ماده

د قضائیه قوې بودجه د حکومت په مشوره دسترې محکمې له خوا ترتیبېږي او د دولت د بودجې د یوې برخې په توګه د حکومت له خوا ملي شورې ته وړاندې کېږي.
د قضائیه قوې د بودجې تطبیق د سترې محکمې صلاحیت دی.

يوسلو شپږ ويشتمه ماده

د سترې محكمې غړي، د خدمت د دورې تر پاي ته رسېدو وروسته، د پاتې ژوند په موده كې د خدمت د دورې له مالي حقوقو څخه برخمن كېږي، په دې شرط چې په دولتي او سياسي چارو بوخت نشي.

يو سلو اوه ويشتمه ماده

كه چېرې د ولسي جرگې تر درېيمې برخې زيات غړي، د سترې محكمې د رئيس يا غړيو محاكمه، د وظيفوي جرم يا د جنايت د ارتكاب د اتهام پر اساس وغواړي او ولسي جرگه دا غوښتنه د ټولو غړيو له دريو برخو څخه د دوو برخو په اكثريت تصويب كړي، متهم له وظيفې څخه عزل او موضوع خاصې محكمې ته سپارل كېږي.
د محكمې تشكيل او د محاكمې طرزالعمل د قانون په وسيله تنظيمېږي.

یو سلو اته ویشتمه ماده

د افغانستان په محکمو کې محاکمه په علني ډول دایرېږي او هر څوک حق لري د قانون له حکمونو سره سم په هغې کې ګډون وکړي.

محکمه کولای شي، په داسي حالاتو کې چې په قانون کې څرګند شوي یا د محاکمې سري توب ضروري وګڼل شي، سري غونډې دایرې کړي خو د حکم اعلان باید علني وي.

یو سلو نهه ویشتمه ماده

محکمه مکلفه ده د خپل صادر کړي حکم اسباب په فیصله کې ذکر کړي.د محکمو د ټولو قطعي فیصلو عملي کول واجب دي خو د شخص د مرګ د حکم په حالت کې د جمهور رئیس منظوري شرط ده.

يوسلو دېرشمه ماده

محکمې ترغور لاندې قضاياوو کې ددې اساسي قانون او نورو قوانينو حکمونه تطبيقوي.

که د غور لاندې قضاياوو له جملي څخه د کومې قضيې لپاره په اساسي قانون او نورو قوانينو کې حکم موجود نه وي، محکمه د حنفي فقهې د احکامو له مخې او په هغو حدودو کې دننه چې دې اساسي قانون ټاکلي، قضيه په داسې ډول حل او فصل کوي چې عدالت په ډېره ښه توګه تأمين کړي.

يوسلو يو دېرشمه ماده

محکمې د اهل تشيع لپاره په شخصيه احوالو پورې مربوطو قضاياوو کې د تشيع د مذهب حکمونه د قانون له احکامو سره سم تطبيقوي.

په نورو دعوو کې هم که په دې اساسي قانون یا نورو قوانینو کې حکم موجود نه وي، محکمې قضیه د دې مذهب له حکمونو سره سم حل او فصل کوي.

یوسلو دوه‌شپږمه ماده

قاضیان دسترې محکمې په پیشنهاد او د جمهور رئیس په منظورۍ ټاکل کېږي.

د قاضیانو مقرري، تبدیلي، ترفیع مواخذه او د تقاعد پیشنهاد د قانون له حکمونو سره سم د سترې محکمې صلاحیت دی.

ستره محکمه د اجرایی او قضائی چارو د ښه تنظیم او د لازمو اصلاحاتو د تأمین لپاره، د قضائیه قوې، عمومي اداري آمریت تأسیسوي.

یوسلو دري دېرشمه ماده

که قاضي د جنایت په ارتکاب متهم شي، ستره محکمه د قانون له حکمونو سره سم د قاضي پر حالت غور کوي، که ستره محکمه دده د دفاع تر اوریدو وروسته اتهام وارد وبولي، جمهور رئیس ته یې د عزل پیشنهاد کوي د جمهور رئیس له منظورۍ وروسته متهم قاضي له وظیفې څخه عزل او د قانون له حکمونو سره سم جزاء ورکول کیږي.

یوسلو څلور دېرشمه ماده

دجرمونو کشف دپولیس په وسیله او دجرمونو تحقیق او په محکمه کې پر متهم باندې د دعوا اقامه دڅارنوالۍ له خوا، د قانون له احکامو سره سم کېږي.

څارنوالي د اجرائیه قوې برخه ده او په خپلو اجراآتو کې استقلال لري.

دڅارنوالۍ تشکيل، صلاحيت او د اجراآتو څرنګوالی دقانون له لياري تنظيمېږي.
د وسله والو ځواکونو، پوليسو او دملی امنيت کارکوونکيو د وظيفوي جرمونو کشف او تحقيق د خاص قانون له لياري تنظيمېږي.

يوسلو پنځه دېرشمه ماده

که د دعوي لوری په هغه ژبه چې محاکمه پرې کېږي ونه پوهېږي، د قضيې پر موادو او اسنادو د اطلاع او په محکمه کې په خپله مورنۍ ژبه د خبروکولو حق دترجمان په وسيله ورته تأمينېږي.

اتم فصل
اداره

يوسلو شپږ دېرشمه ماده

دافغانستان د اسلامي جمهوريت اداره د مركزى ادارې او محلي ادارو د واحدونو پر اساس له قانون سره سم تنظيمېږي.

مركزي اداره پرځينو اداري واحدونو ويشل كېږي چې د هرې يوې په سركې يو وزير وي.

دمحلي اداري واحد ولايت دی. د ولايتونو او مربوطه ادارو شمير، ساحه، برخي او تشكيلات د نفوسو دشمير، ټولنيزې او اقتصادي وضعې او جغرافيايي موقعيت پر اساس دقانون له لیارې تنظيمېږي.

یوسلو اوه دېرشمه ماده

حکومت د مرکزیت د اصل په ساتلو سره د اقتصادي، ټولنیزو او فرهنګي چارو دګړندي کولو او ښه والي او د ملي ژوند په پرمختګ کې د خلکو د لا زیاتې ونډې اخیستو په منظور، لازم صلاحیتونه د قانون له حکمونو سره سم محلي ادارې ته سپاري.

یوسلو اته دېرشمه ماده

په هر ولایت کې یوه ولایتي جرګه جوړېږي.
د ولایتی جرګې غړي له قانون سره سم د نفوسو په تناسب، د آزادو، عمومی پټو او مستقیمو ټاکنو له مخې د ولایت د اوسېدونکو له خوا د څلورو کلونو لپاره ټاکل کېږي.
ولایتي جرګه له خپلو غړیو څخه یو تن د رئیس په توګه ټاکي.

يوسلو نهه دېرشمه ماده

ولايتي جرګه د دولت د پرمختيايي هدفونو په تأمين او د ولايت د چارو په ښه کولو کې لکه څنګه چې په قوانينوکې ځرګنده شوې، برخه اخلي اوپه ولايت پورې د مربوطو چارو په باب مشوره ورکوي.

ولايتي جرګه خپلې وظيفې د محلي ادارې په مرسته سرته رسوي.

يوسلو څلو ېښتمه ماده

د محلي اداري د چارو د سمون او په هغې کې د خلکو د فــعالې ونډې اخيستو د تأمين په مقصد، په ولسواليو او کليو کې د قانون له حکمونو سره سم جرګې جوړېږي.ددې جرګو غړي د آزادو، عمومي، پټو او مستقيمو ټاکنو له مخې دسيمې د اوسېدونکو له خوا د دريو کلونو لپاره ټاکل کېږي.

په محلي جرګو کې د کوچيانو ګډون د قانون له حکمونو سره سم تنظيمېږي.

يوسلو يو څلوېښتمه ماده

د ښاري چارو د اداري لپاره ښـــاروالي تشکيلېږي.

ښاروال او د ښاري مجلسونو غړي د آزادو، عمومي، پټو او مستقيمو انتخاباتو له لارې انتخابېږي.

په ښاروالیو پورې مربوطې چارې د قانون له لیارې تنظيمېږي.

يوسلو دو څلوېښتمه ماده

دولت ددې اساسي قانون د حکمونو د تعميل او د مندرجو ارزښتونو د تأمين لپاره لازمې ادارې جوړوي.

نهم فصل
اضطراري حالت

يوسلو دري څلوېښتمه ماده

که د جګړې، د جګړې دخطر، وخيم اغتشاش او طبيعي آفاتو او يا ورته حالت له امله د خپلواکۍ او ملي ژوند ساتنه په هغه طريقه چې په اساسي قانون کې ټاکل شوې، ناشونې وګرځي د جمهور رئيس له خوا د ملي شورې په تائيد د هېواد په ټولو او يا ځينې برخو کې اضطراري حالت اعلانېږي.

که اضطراري حالت تر دوو مياشتو زيات دوام ومومي، د اوږدولو لپاره يې د ملي شورې موافقه شرط ده.

یوسلو څلورڅلوېښتمه ماده

په اضطراري حالت کې جمهور رئیس کولای شي د ملي شورې او د سترې محکمې له رئیسانو سره په مشوره، د ملي شورې ځینې صلاحیتونه حکومت ته انتقال کړي.

یوسلو پنځه څلوېښتمه ماده

په اضطراري حالت کې جمهور رئیس کولای شي چې د ملي شورې او دسترې محکمې د رئیسانو تر تائید وروسته د اساسي قانون لاندیني حکمونه وځنډوي او یا قیود پرې ولګوي:

۱. د اوه ویشتمې مادې دویمه فقره؛

۲. شپږ دېرشمه ماده؛

۳. داوه دېرشمې مادې دویمه فقره؛

۴. داته دېرشمې مادې دویمه فقره؛

يوسلو شپږ څلوېښتمه ماده

داضطرار په حالت کې اساسي قانون نه تعديلېږي.

يوسلو اوه څلوېښتمه ماده

که چېرې دجمهوري رياست دوره او يا د ملي شوري تقنيني دوره د اضطرار په حالت کې پای ته ورسېږي، د نويو انتخاباتو تر سره کيدل ځنډېږي او د جمهور رئيس او ملي شوري د غړيو د خدمت موده تر څلورو مياشتو پورې تمديديږي.

که اضطراري حالت تر څلورو مياشتو زيات اوږد شي، لويه جرګه د جمهور رئيس له خوا راغو ښتله کېږي.

د اضطراري حالت تر پاي ته رسېدو وروسته، د دوو مياشتو دننه انتخابات کيږي.

يوسلو اته څلوېښتمه ماده

د اضطراري حالت په پاي ته رسېدو سره هغه اقدامات چې ددې اساسي قانون د (يوسلو څلور څلوېښتمې او يوسلو پنځه څلوېښتمې) مادې له مخې شوي، بې له ځنډه له اعتباره لوېږي.

لسم فصل
تعديل

يوسلو نهه څلوېښتمه ماده

د اسلام دسپېڅلي دين له حکمونو څخه د پيروۍ اصل او اسلامي جمهوري نظام نه تعديلېږي.

د اتباعو د اساسي حقوقو تعديل يوازې د هغوی د حقوقو د ښيګڼې په منظور جواز لري.

ددې اساسي قانون د نورو موادو تعدیل د زمان د غوښتنو او تجربو له مخې، ددې اساسي قانون د اوه شپیتمې او یوسلو شپږ څلویښتمې مادې د احکامو په رعایت سره، د جمهور رئیس یا د ملي شورې د اکثریت په پیشنهاد کېږي.

یوسلو پنځوسمه ماده

د تعدیل د پیشنهاد لپاره د جمهور رئیس په فرمان د حکومت، ملي شورې او سترې محکمې د غړیو له منځه، یو هیئت جوړېږي او د تعدیل طرح تیاروي.

د تعدیل د تصویب لپاره د جمهور رئیس په فرمان او د لویې جرګې د فصل له حکمونو سره سم لویه جرګه دایرېږي.

که لویه جرګه د ټولو غړیو له دریو برخو څخه د دوو برخو په اکثریت د تعدیل طرح تصویب کړي، د جمهور رئیس تر توشېح وروسته نافذېږي.

يوولسم فصل
متفرقه حکمونه

يوسلو يو پنځوسمه ماده

جمهور رئيس، د جمهور رئيس مرستيالان، وزيران او سترې محکمې رئيس او غړي، لوی څارنوا ل، د مرکزي بانک او ملي امنيت رئيسان، واليان او ښاروالان د خپلي وظيفې په وخت کې نشي کولای له دولت سره هېڅ ډول انتفاعي معامله تر سره کړي.

يوسلو دو پنځوسمه ماده

جمهور رئيس، د جمهور رئيس مرستيالان، وزيران، د ملي شوري او سترې محکمی رئيسان او غړي، لوی څـــارنوال او قاضيان نشي کولای د وظيفې د تصدی په موده کې نور مشاغل ولري.

يوسلو دري پنځوسمه ماده

قاضيان، څارنوالان، د وسله والو ځواكونو او پوليسو منصبداران او د ملي امنيت كاركوونكي نشي كولى د وظيفې دتصدی په موده كې په سياسي ګوندونو كې غړيتوب ولري.

يوسلو څلور پنځوسمه ماده

د جمهور رئيس، د جمهور رئيس دمرستيالانو، وزيرانو اوسترې محكمې د غړو او لوی څـــارنوال شتمني، د خدمت تر دورې وړاندې او وروسته، د هغه ارګان په وسيله چې قانون يې ټاكې ثبت، څېړل كېږي او خپرېږي.

یوسلو پنځه پنځوسمه ماده

د جمهور رئیس مرستیالانو، وزیرانو، د ملي شوري رئیسانو او غړیو، د ستري محکمې غړیو او لوی څارنوال ته د قانون له حکمونو سره سم، مناسب معاش ټاکل کېږي.

یوسلو شپږ پنځوسمه ماده

د هر ډول انتخاباتو د څارنې او ادارې او په هېواد کې د خلکو عمومي رایو ته د مراجعې لپاره د انتخاباتو مستقل کمېسیون د قانون له حکمونو سره سم جوړېږي.

یوسلو اوه پنځوسمه ماده

د اساسي قانون پر تطبیق د څارنې خپلواک کمېسیون د قانون له حکم سره سم تشکیلېږي.

ددې کمېسیون غړي د جمهور رئیس له خوا د ولسي جرګې په تائید تعینېږي.

دولسم فصل
انتقالی حکمونه

يوسلو اته پنځوسمه ماده

د ملت د بابا لقب او هغه امتيازونه چې د ۱۳۸۱ هجري شمسي کـــال د اضطراري لويې جرگې له خوا د افغانستان پخواني پاچا اعليحضرت محمد ظاهر شاه ته ورکړل شوي دي، ددې اساسي قانون د حکمونو له رعايت سره سم د ژوند تر پايه د دوی لپاره محفوظ دي.

يوسلو نهه پنځوسمه ماده

د دغه اساسي قانون له نافذيدو څخه د ملي شورې د افتتاح تر نېټې پورې موده د انتـــقال دوره گڼل کېږي.
د افغانستان انتقالي اسلامي دولت د انتـــقال په دوره کې لاندينی وظيفې سرته رسوي:

۱. دشپږو میاشتو دننه د جمهوري ریاست، ملي شوري او محلي جرګو د انتخاباتو په اړه د تقنیني فرمانونو صادرول؛
۲. له یوه کـــال څخه په کمه موده کې د محکمو د صلاحیتونو او تشکیلاتو او د اساسی تشکیلاتو پر قانون باندې دکار د پیل په اړه د فرمانونو صادرول؛
۳. د انتخاباتو د خپلواک کمېسیون جوړول؛
۴. د اجرایي او قضائي چارو د غوره تنظیم په منظور د لازمو اصلاحاتو سرته رسول؛
۵. د دې اساسي قانون د حکمونو د تطبیق په برخه کې د زمینې د برابرولو لپاره لازم تدبیرونه نیول؛

يوسلو شپيتمه ماده

لومړنی منتخب جمهور رئيس د انتخاباتو د نتايجو تر اعلان دېرش ورځې وروسته د دغه اساسي قانون له حکمونو سره سم په کار پيل کوي.

هر اړخيزې هڅې کېږي چې د جمهور رئيس او ملي شورا انتخابات په يوه وخت کې تر سره شي.

د ملي شورې واکونه د هغې د تأسيس تر مودې پورې پدې اساسي قانون کې حکومت ته سپارل کېږی او مؤقته ستره محکمه د جمهور رئيس په فرمان جوړېږي.

يوسلو يوشپيتمه ماده

ملي شورې له تأسيس سره سم خپل واکونه او وظايف ددې اساسي قانون د حکمونو مطابق عملي کوي.

د ملی شوري له لومړنۍ غونډې وروسته د دېرشو ورځو په موده کې حکومت او ستره محکمه ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم تشکیلېږي.
د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت رئيس تر هغه وخته پورې وظيفه سرته رسوي چې منتخب جمهور رئيس په کار پيل نه وي کړي.
ددې اساسي قانون د يوسلو نهه پنځوسمې مادې د څلورمې فقرې د حکم په رعايت، د دولت اجرايي او قضائي ارګانونه د حکومت او سترې محکمې تر تشکيل پورې خپلو وظايفو ته ادامه ورکوي.
هغه تقنيني فرمانونه چې دمؤقتې دورې له پيل څخه وروسته نافذ شوي دي د ملي شوري لومړنۍ غونډې ته راجع کېږي.
دا فرامين ترهغه وخته پورې چې د ملی شوري له خوا لغوه شوي نه وی نافذ ګڼل کېږي.

يوسلو دوه شپيتمه ماده

دا اساسي قانون د لويې جرګې له تصويب څخه وروسته نافذ او د افغانستان د انتقالي اسلامي دولت د رئيس له خوا توشيح او اعلامېږي.

په نافذېدو سره يې ددې اساسي قانون له حکمونو مغاير قوانين او تقنيني فرمانونه لغوه کېږي.